

Kerámia bútorveret - az Országház miniszterelnöki dolgozószobájának berendezéséhez

Kerámia- és üveggyűjtemény

Leltári szám:	51.538.1 
Alkotó:	Förk, Ernő (1868 - 1934) / tervező Marchenke, Lajos / modell
Gyár / műhely:	Zsolnay-gyár (Pécs)
Készítés ideje:	1899
Készítés helye:	Pécs
Anyag:	keménycserép (kőedény, finomfajansz)
Technika:	eosinmázás kézi festés; formába préselt
Méret:	átmérő: 5,5 cm

A tulipánt és rozettákat (ltsz. 51.537., 51.540.) formázó kicsiny, vékony falú kerámialapok domborműves felületét több színnel festett, aprólékos virágminták is díszítik. A máz finom színjátéka fokozza a tárgy ékszerszerű hatását, mellyel bútort vagy falburkolatot kívántak ékesíteni. Az Országházba, a miniszterelnöki dolgozószoba bútorzatához készültek igen hasonló, részben máig fennmaradt kerámiaelemek a Zsolnay-gyárban, az 1899. évben. A gyár *Parlamenti bútorbetétek* feliratot viselő rajzos formakönyvében azonban megtalálhatjuk az itt bemutatott elemeket is (65. és 67/2. sz.), melyeknek pontosabb rendeltetési helyéről jelenleg nincs tudomásunk.

A Róth Miksa Alapítvány muzeális gyűjteményében őrzött, bekeretezett mozaikrészlet tanúsága szerint falra is számhatták őket. Az 51.540.1 leltári számú elem rajzát megtalálhatjuk a Zsolnay-fazonkönyvekben is, már a 3428. számnál is, tehát évekkal a miniszterelnöki bútorok betétjeinek készülése előtt.

A rendeltetési hely, az ország, a nemzet kiemelt jelentőségű épülete által meghatározott igényekhez igazodtak ezek a kisméretű, merőben díszítőfunkciót ellátó darabok is. Szerepük ugyanakkor nem volt jelentéktelen. Az ornamentika jelrendszerével a magyarság saját, ősi pompájának továbbélését voltak hivatottak reprezentálni. Az 1880-as évektől egyre gyarapodó régészeti publikációk rajzanyagában számos hasonló ábrát találhatunk, a sírokban talált boglárók, csüngők, pitykék, övveretek, szíjvég-díszítések között (Posta Béla: *Történelmi magyar pogánykori leletek*. Archaeológiai Értesítő, Úf. 16 (1896) 30-39 Hampel József: *A honfoglaláskor hazai emlékei*. Budapest, 1896, 30-32).

Nem csupán a régészeti alapformák gazdagodtak, egészültek ki későbbi motívumokkal, hanem a régészeti leletek értelmezése is. Az adatolható tényszerűség határainál megálló, csupán stilisztikai megállapításokat tevő archeológusokkal (mint Hampel József) ellentétben az etnográfia kortárs művelői a rendelkezésükre álló ismeretanyag hiatusait következtetésekkel, az analógia merész és vágyaik által is vezérelt módszerével hidalták át, mint tette például Nagy Géza. Különösen Huszka József művei gyakoroltak hatást az érdeklődő "művelt közönségre". Rajztanárként, a hazai művészi ipar fejlesztése érdekében kezdte gyűjtő és feldolgozó munkásságát. Saját néprajzi tapasztalatait sorra megjelenő cikkeiben és könyveiben a magyar és külföldi régészeti szakirodalomban közölt analóg jelenségekkel olvasztotta egybe. Huszka interpretációjában például az itt bemutatott bútorveretek közül a kettős szemű tulipánforma nemcsak a pogány kori magyar sírleletekhez, hanem a perzsa, szasszanida kori tulipánformákhoz is kötődik, eredetüket a "mykénei polipalakok" termékenységszimbólumában leli fel. Kontinuitást kirajzoló elméleteit már a kortársak részéről is érte jogos kritika, de ez a "poetica licentia", amelyet Varjú Elemér a tudományban már ekkor megengedhetetlennek tartott, valóban "költői szépségű" tárgyakat hozott létre a századvégre megszűlő hazai díszítőművészetben.

Irodalom

- Szerk.: Csenkey Éva, Steinert Ágota: *Hungarian Ceramics from the Zsolnay Manufactory, 1853-2001*. Yale University Press, New Haven és London, 2002. - Nr. 178/c.
- Szerk.: Mikó Árpád, Sinkó Katalin: *Történelem - kép. Múlt és művészet kapcsolata Magyarországon*. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2000. - Nr. XV.19/b. (Csenkey Éva)

